

Юрій Стецик, Орест Грицина

Протокол візитації Летнянського василіанського монастиря 1764 р.

Yuriy Stetsyk, Orest Grycyuna

The visitation protocol of the basilian monastery of Letnia in 1764 year

The source description of the protocol is conducted: time, place and authorship of conclusion of document is set. The typologion and structural parts of visitation are certainled. Comparing of formular of protocol is given to other monasterial sources. The financial sources of the material providing of monastery are found out. General building of monasterial yard is described.

Key words: visitation, monastery, Basilians, Saint Protection province

Здійснено джерелознавчу характеристику протоколу: встановлено час, місце та авторство укладення документа. Визначено типологію та структурні частини візитацій. Подано порівняння формуляра протоколу з іншими монастирськими джерелами. З'ясовано фінансові джерела матеріального забезпечення монастиря. Описано загальну забудову монастирського подвір'я.

Ключові слова: візитація, монастир, василіани, Святопокровська провінція

У наш час, коли відроджуються християнські святині та цінності й активізується паломницький рух до відпустових місць, особливо монастирів – як осередків духовності та культури, постає необхідність у їхньому дослідженні. Зокрема, слід звернути увагу на віднайдення та запровадження до наукового обігу документів, які найбільш цілісно інформують про загальний вигляд і матеріальне забезпечення тих чернечих осередків, що не збереглися до наших днів, однак у свій час відігравали певну роль у розвитку духовної культури й ментальності ранньомодерного суспільства, окремі надбаня котрого передалися сучасному поколінню. Так, на сьогодні вже відновив свою діяльність Чин Святого Василя Великого (далі – ЧСВВ) в Україні, який упродовж XVII–XVIII ст. проходив процес інституційного становлення.

Публіковані нами візитаційні матеріали вводяться до наукового вжитку вперше, оскільки досі вони перебували поза увагою дослідників. Історія Летнянського монастиря не була предметом спеціального

дослідження, за винятком окремих розвідок Ю. Стецика¹. Фрагментарні історичні відомості про монастир подають узагальнюючі каталоги монастирів Галичини, проте дані цього візитаційного опису в них не використано². Аналогічну, досить загальну інформацію знаходимо й у працях діаспорних істориків Чину Святого Василя Великого, котрі у своїх студіях переважно послуговуються актовим матеріалом польських і ватиканських архівів³.

У пропонованій статті ставимо собі за мету здійснити загальну джерелознавчу характеристику протоколу візитації за 1764 р. для визначення інформаційної репрезентативності документа в реконструкції забудови монастиря та встановленні його матеріального забезпечення.

Одним із різновидів масових церковних джерел є протоколи візитацій, які умовно можна поділити на парафіяльні та монастирські. Такий поділ зумовлений тим, що не всі монастирі володіли парафіями, а також тим, що василіанські чернечі осередки в аналізованій період юрисдикційно підпорядковувалися не місцевому єпископові, а Провінційній управі ЧСВВ. Тож візитування монастирів проводили представники цієї Управи або ж уповноважена протоігуменом делегація. Досліджуваний нами Летнянський монастир із 1739 р. входив до Святопокровської провінції ЧСВВ. Один з його візитаційних оглядів – 14 червня 1764 р. – провів новопризначений протоігумен Святопокровської провінції о. Йосафат Седлецький, котрий тоді був овруцьким архимандритом⁴. Протокол візитації уклав о. Йоаким Туткевич⁵.

Структура візитаційного протоколу відповідала вимогам Замойського собору (1720 р.), включаючи в себе такі структурні частини: преамбула (заголовок документа, назва монастиря, організатор проведення та дата укладення візитації); статус і становище монастиря (історична довідка, схематичний план місця розташування та забудови монастирського двору, опис церкви ззовні та всередині); церковне срібло (опис предметів, покритих сріблом, а в окремих випадках – золотом); цинк, мідь та інші метали (опис речей, виготовлених із різних металів); фелони і стихарі (опис священничих риз); запона для прикриття вівтаря, підризники, обриси та інші церковні полотна; церковні книги; інші церковні речі; помешкання ченців; монастирські фінансові надходження; піддані селяни; монастирська прислуга; господарські речі; господарський двір; опис пасіки; м'ясо-молочні продукти; монастирський шпихлір (опис збіжжя);

опис предметів, які надійшли до монастиря; опис предметів, які втрачено в 1764 р.; осінній засів зерна; весняний засів зерна.

Наявні у візитаціях інших монастирів ранішого часу (1747 р.)⁶ реформаційний декрет і характеристики діяльності ченців у цьому документі відсутні. Очевидно, він укладений за зразком інвентарного опису, який був частиною візитації, оскільки в джерелі не подано повного тексту візитаційного протоколу.

Якщо порівняти цей акт із аналогічним за 1763 р., то виявимо, що вони значною мірою ідентичні, – візитація 1764 р. відрізняється тільки тим, що фіксує зміни, які відбулися впродовж останнього року. Зокрема, у прикінцевих положеннях протоколу бачимо перелік предметів, що надійшли в той період до монастиря або ж, навпаки, були вивезені чи втрачені.

На тлі інших нечисленних тогочасних документів (інвентарний опис 1803 р.⁷, королівські привілеї 1683 і 1741 рр.⁸) протокол візитації виступає як найбільш комплексне статистично-описове джерело. Хоча інвентарні описи й акумулюють набагато конкретніші статистичні відомості (розміри землеволодінь, оцінку майна тощо), проте в них відсутня описова інформація про місце розташування монастиря та особливості його забудови. Щодо королівських привілеїв, то вони зосереджені насамперед на описі прав і вольностей монастиря (фрагментарно згадуються й у візитаційних протоколах), позаяк ті були одним із джерел матеріального забезпечення чернечої братії. Серед інших джерел фінансування обителі візитатори називають надходження відсотків від заставного майна та відпустів, а також зазначають, що можна було б отримувати прибутки від деревообробного промислу, однак для цього потрібно кваліфікованого робітника. Адже єдиним правом, яким користувався монастир, була вільна вирубка лісу, що згодом обмежується певним розміром та територією. Монастир володів землею великої площі (на 1803 р. – 79 моргів 1470 сажнів), котру фізично не могли обробити шість підданих підсадків, тому більшість ґрунту, придатного для рільництва, пустувало.

То як же виглядав монастир за описом візитації 1764 р.? Це питання є важливим, оскільки до сьогодні не збереглося планів монастирських приміщень (такі документи, вочевидь, у досліджуваний період ще не практикувалися). Монастир розташовувався за селом Довге. Праворуч від дороги (Дрогобич – Довге) розміщувалися три будинки підсадків.

Ліворуч за дорогою по обидва боки простягався ліс – аж до гостинця, що належав монастиреві. Подвір'я обителі було оточене високими деревами (дубами, березами, ялинами, осиками). Від останньої хатини справа від монастиря відразу починався город із великим чернечим садом, у якому стояла дерев'яна стодола. Обійшовши загороду зі сходу (зліва), можна було потрапити на другий великий монастирський город (на один сажень), а з правого боку розпочинався паркан, сильно нахилений, який примикав до воріт разом із дзвіницею. Дзвіниця побудована на фундаменті, що вже руйнувався. На ній було три дзвони: один більший і два менші. За цими воротами ліворуч стояв паркан, нахилений до землі. Він тягнувся аж до хвіртки поблизу помешкання монахів, якою виходили до другого саду, що починався за потоком та межував із королівським лісом. У цьому великому саду біля паркана була криниця, а в долині – гребля, на заході ж розкинулися два зарослі ставки. За ставками на північ під садом, котрий тягнувся від дороги, на пагорбі стояла сушарня для фруктів. Від цієї сушарні до самого помешкання ченців вів паркан, за яким під вікнами на захід містився господарський двір, де були споруджені стайня, возівня та інші шопи, що оточували житло монахів, прилягаючи аж до пекарні, зведеної на північному розі монастирської резиденції. Від тієї пекарні паркан йшов у напрямку до іншого паркана, котрий прилягав до воріт. Посередині обгородженої території стояла невелика дерев'яна церква Преображення Господнього з трьома гранчастими куполами, ганком та хорами. Усередині храму був великий вівтар з образом Пресвятої Діви Марії та Спасителя. Ліворуч при стіні поставлено бічний вівтар (з балясами) для прославлення Пречистої Діви Марії. На цих двох вівтарях розміщувалися два оновлені антимінси. Монастир мав свою невеличку бібліотеку, яка складалася здебільшого з богослужбової літератури. Резиденцією ченців були дві дерев'яні хатинки в західному куті монастирського подвір'я, побудовані навпоперек в одному зрубі й накриті наполовину соломною та гонтами. В одній, на південь від ставка, у двох келіях жили монахи. Цей будинок був розмальований усередині. Друга хатинка, розташована навпроти, з однією келією, мала зруйнований фундамент. Для обслуговування монастирського двору залучалася прислуга: парубок, господиня, пастух, хлопець.

Підсумовуючи, зауважимо, що візитаційний опис, незважаючи на неповноту, дає загальне уявлення про вигляд і матеріальне становище

Летнянського монастиря в другій половині XVIII ст. – невеликого чернецого осередку, в якому мешкало щонайбільше шість монахів. Водночас наголосимо, що тільки виявлення реформаційного декрету та докладне вивчення збереженого комплексу монастирських джерел дозволить дослідникам заповнити лакуни внутрішньої історії чернецтва, чого не дозволяють зробити статистичні описи візитаційних протоколів.

Документ

Арк. 340

**Visitatio residentia Letnianensis per me infra scriptum delegatum a Perillustri Reverendissimo Patre Do[mi]n[i]o Josaphat Siedlecki O[rdo] S[ancti] B[asilii] M[agni] Abbate Ovrucensi, Provinciali Provinciae sub titulo Protectionis B[eatisime] V[irginis] Mariae ad hunc actum visitatorem,
Die 14-ta Junij V[etu]s, Anno Dni 1764-to**

Status et positio monasterij

1-mo. Klasztorzek ten od dawnych czasow ufundowany ieszcze za konsensem Nayiasnieyszego Władysława Czwartego, króla polskiego, w Ziemi Przemyskiej, w Ekonomii Samborskiej, w kluczu Medynickim, nie daleko wsi Letniey, od ktorey ma y nazwisko swoje założoney. Lasem y gruntami opatrzoney, wolny wrąb do lasow krolewskich, mający welu monarchow polskich przywileiami stwierdzony, tak się ma w swoiey pozycyi.

Jadąc od Drohobyczy, minowszy wieś Dolhe zbliżaiący się ku klasztorowi, w prawey ręce podsadkow pięć chałup, teraz zas chałupa budowana z drzewa nowego, szostego poddanego ad meridiem na pagorku ku stawisku pustym wystawiona. W lewey za drożyną las na dwie circiter saie po gosciniec do tegosz klasztoru należący, w koło obeyscie klasztorne otaczaiący, z wielkimi y wysokimi drzewami, osobliwie Dębiną, Brzezina, Jedliną y Osiczyną.

Арк. 340 (ЗВ.)

Od ostatniej chalupki w prawą stronie ku klasztorowi zaczynasię ogrod w raz z sadem wielkim klasztornym (w którym sadzie stodoła z dzewa, w koło drzewem sadowym otoczona stoi). Obszedszy ia zagrodzenie od wschodu w lewey ręce iest drugi ogrod wielki na iarzynu klasztoru, w prawey zaczyna się parkan mocno opadły, y przypiera do bramki upadaiący, wraz z dzwonnica

wystawionej, na ktorej jest dzwaków ieden większy, dwa pomnieysze. W te bramkę wszedszy po lewey stronie parkan do upadku nachylony, ciągnie się aż ku fortcie blisko rezydencyi będącey, którą wychodzą do drugiego sadu za potokiem zaszczepionego, z lasem krolewskim graniczącego. Między tym dużym sadem iest studnia bliżey parkanu w dole, daszkiem pokryta. Grabelka ciągnącasię aż do lasu krolewskiego wieljiego, a ku zachodowi dużo zarosle dwa stawiska, nie bez pożytku, bo wyszlamowawrzy bydz by commodum. Za stawiskiem na pułnoc pod sadem (ktory się od drogi zaczyna) iuż wspomnioney, suszarnia na frukta wystawiona na pagorku. Od ktorey suszarni płot około sadu ciągniosię pod same rezydencye, a za tym płotem pod samemi oknami na zachod obora. Daley staynia, wozownia y inne szopy, ktore otaczaiąc pomieszkanie zakonne przypieraią, aż do piekarni w rogu na pułnoc rezydencyi zakonney wystawionej. Od tey piekarni parkan ciągniesię ku parkanowi łączącym do bramy. Nie daleko ktorey na wschod, we srodku opisanych parkanow,

Арк. 341

stoi cerkiew niewielka, o trzech kapułach graniostych, z gankiem y chorem pod tytułem Przemienienia Pańskiego. W ktorej apparencyja takowa.

2-do. Deisus nie szpetnego malowania po srebrze malarskim lasserowany. W ołtarzu wielkim obraz Naysswietszej Panny wraz z cymborium w ktorym w cynowey puszcze Sanctissimu rite conservatur. W srodku cerkwi w lewey stronie przy scienie ołtaszyk piękny Zwiastowania Nay[świętszej] Panny, niedawno wystawiony, z balasikami przy gradusach.

Srebro cerkiewne

- 1-mo. Kielich srebrny, srodkiem wyzłacony, z patymą y gwiazdą takąż.
- 2-do. Lyżeczka do kommunij srebrna.
- 3-tio. Votum male iedne srebrne na obrazie S[więtego] Jana Krzecziciela.
- 4-to. Koralirow sznorkow trzy prawdziwych, a dwa z paciorkami białemi koraliłkami przegradzanemi na obrazie Zwiastowania Nay[świętszej] Panny.

Cyna, mosiądz y inne krusce

- 1-mo. Kielichow cynowych z patynami y gwiazdami dwa.
- 2-do. Lyżeczek do kommunij dwie cynowych.

- 3-tio. Lichtarzykow dwa cynowych.
4-to. Turybularz mosiężny ieden.

Арк. 341 (3В.)

Apparaty y dalmatyki

- 1-mo. Apparat pouł partyrowy na dnie niebieskim w kwiat różny, cum omnibus requisitis.
2-do. Apparat biały kitaykowy z krzyżami czerwonymi cum omnibus requisitis ieden.
3-tio. Apparat atlasowy paskowy ieden.
4-to. Apparat żalobny.
5-to. Apparat kalamaykowy ze wrzystżim.
6-to. Dalmatyka kitaykowa duże poszarpana, z orarem.
7-mo. Apparat nowy na dnie białym roiowym z kwiatem w cieniu różnego koloru, w bukiety z kompanką żółtą szychową wenecką podszyty plotniem moskiewskim niebieskim cum omnibus requisitis.
8-to. Drugi apparat z starey materyi grodelurowy rużowy, gładki, z stułą od kolnierza żółtą materyą nadstawiony, z narakwicami materyi starey niebieskiey. Firanka iedna kitajkowa zielona.

Antepedia

Antepedia iedna czerwona kromrasowa stara u wielkiego ołtarza Nays-
więtszej Panny Zwiastowania. Tablatura malowana.

Alby, obrusy y inne płotna cerkiewne

- 1-mo. Alba stara szwabska, iedwabiem w dołu wyszywana.
2-do. Alb nowych lnianych dwie, a starych trzy.
3-tio. Item alb nowych lnianych dwie.
4-to. Obrusow różnych 15.
5-to. Antemissow pięć cum reliquiis. Płasczeńica płocięna, raię czarną nową obszyna.

Арк. 342

Księgi cerkiewne

- 1-mo. Ewangelia iedna pod margines, druga stara bez marginesu.
2-do. Tryfoły cały Lwowskiego druku.

- 3-tio. Oktoichow lwowskich dwa.
- 4-to. Tryodiy dwie, postna y cwitna.
- 5-to. Apostol ieden.
- 6-to. Mszałow dwa, lwowski y Uniowski.
- 7-mo. Trebnikow dwa, lwowski y Uniowski.
- 8-vo. Miney pisanych starych dwanasce.
- 9-no. Psalterz ieden.
- 10-no. Akafysty iednie.
11. Obszczyna iedna.
12. Pomianyк oprawny.

Reszta sprzętu cerkiewnego

- 1-mo. Lichtarzow glinianych cztery.
- 2-do. Lichtarzow z dzewa dziewięć.
- 3-tio. Dzwonek do oltarza ieden.
- 4-to. Chorągwi 4 na plotnik.
- 5-to. Krzyż processjonalny drewniany malowany wielki do noszenia.
- 6-mo. Szufład na aparaty w wielkim oltarzu dwie, y skrzynia podługowata dla szpżętu, z zameczkiem dobrym.

Rezydencye zakonne

Tych iest izb dwie, ku zachodowi popszeg stoią w iednym zrębie, wszystkie słomo poszyte, tylko nad gankiem gątami pobite. W iedney ku stawczyku na południe alkierzow dwa, gdzie y teraz zakonnicy mieszkaią. Cała zaś iest obmalowana, ta izba prostego malowania. Druga ex opposito z iednym alkierzem z fundamentu opadła.

Арк. 342 (ЗВ.)

Prowent pieniężny klasztorny

Prowentu rocznego mieć może ten partykularz plus minus złotych pięćset. Summy na prowizyi złotych tysiąc sto. Z odpustow bywa na złotych dwiescie. Z lasu niepotrzebnego y sprochniałego zbywaiąc mogłoby mieć wielką podpore na reparacyą ten klasztor, a tylko rzemieśnika potrzeba, bo drzewo wszystkie w domu.

Poddanstwo

Podsadow tylko sziesciu teraz ma ten klasztor. Pola jest wiele zaległego, zaratowania tylko potrzebią, a mógł by grunt na dwunastu wystarczyc.

Czeladz

Parobek. Gospodynia. Pastuch. Chłopiec.

Sprzęt gospodarski

1-mo. Co do refektarza, obrus ieden, reszta naczyńa potrochu drewnianego y glinianego.

2-do. Co do kuchni noż, patelniczka żelazna płytka, moździerz zelazny z kluczkim.

3-tio. Co do stayni koni para starych.

4-to. Co do wozowni y mosztarni, wozek dobry, prosty. Wozow wołowych dwa, a trzeci nowy wołowy także. Załubnie popsute y proste. Sani wołowych dwoie złe. Pułszorkow starych ze wszystkim para. Uzdeczek rzemiąnych iedna, kulbaka polska ze wszystkim reparacyi potrzebiąca.

Apk. 343

5-to. Co do folwarku. Pług złe do drzewa dobry nowy (...) z strzusłem bez lemierza, istyk dawny. Siekir dwie. Sierpow cztery. Kosa iedna bez pierscienia nowa. Rydel ieden. Motyka iedna. Brona iedna z gwóździami żelaznemi, bez iednego zęba. Szalkownica z trzema nożami iedna. Siekaczow do kapusty dwa. Noż ośny. Rżezak na slome ze wszystkim. Piłka iedna ręczna. Swidrow dwa, ieden większy, drugi mniejszy.

Obora

1-mo. Wołow roboczych par trzy.

2-do. Buiak ieden.

4-to. Cieląt przeszłorocznych troie.

5-to. Cieląt tegorocznych troie.

Pczoly

Starych pczol ulach 16. Roiow p[re]senti anno 1764 przybyło 19, quo ad actum visitationem daley co przybędzie, patebunt.

Nabiały

- 1-mo. Syra dzieszka iedna, masła cwiertnikow 4.
- 2-do. Słoniny pałciow dwa y puł.
- 3-tio. Kielbas 14.
- 4-to. Skóra iedna wołowa nie cała, a małych cielących dwie, y puł.

W szpiklerzu zboża

Jęczmienia pułmackow trzy. Mąki żytney na chleb pułmiarkow 4. Jagieł pułmacek, y bobu pułmacek ieden.

Арк. 343 (зв.)

Krup hreczanych pułmacek 1. Krup jęczmiężnych pułmacek 1. Mąki hreczanej pułmackow dwa. Mąki przęcniczney pulmacek 1 y puł. Mąki przęcniczney z iarej przenicy pułmackow ieden. We młynie mąki wosow dwa y puł. Hreczki we młynie wos cały. Przędzy lnianey na ieden pułsetek. Zgrzebney na drugi pułsetek. Wałowiny pułsetek ieden. Konopi przeszłorocznych kop pięć zamaczonych.

Rzeczy przybyszowe

Koralikow lakowych na obrazie Nays[więtszej] Maryi Panny w Wielkim Ołtarzu sznorkow 5. Paciorek sznorkow 3. W Zakrestyi alba iedna lniana z koronką małą przybyła. Agnuszek kurtyfałowy okrągły. Mszalik arkuszowy pięć. Anno 1764 presenti przybyło sztuk trzy materyi na dnie białym puł lamowym w kwiaty bukietowe drobne, dobrej materyi mało co przydauszy będzie aparat, y dwa delmatyki.

Rzeczy ktore ubyły, w Roku 1764, za X[iędza] Porfirego Gornickiego

1-mo Apparatu białego kitaykowego z krzyżem czerwonym nie dostaie. Z firanki białey dwa kawałki, ktora była do aparatu hałasowego paskowego 1. Veluw y paskow nie dostaie. Do aparatu kałamaykowego nie dostaie velum y palki. Prymitki iedney nowey nie stare. Dwunasta mineia w kawałkach poszarpana bez oprawy. Szemina iednego do kulbaki nie masz.

Zasiewy iesięne

Żyta na zime wysiano pułmiarkow pięć y pułmackow przenicy pułmiarek wysiano ozimey. Item (...) żyta ozimowego wysiano pułtora pułmiarok to wszystkiego żyta ozimego wysiano pułmiarkow siedm.

Арк. 344**Zasiewy wiosięne**

1-mo owsa wysiano pułmiarek ieden, y pułmackow trzy. Item owsa wysiano pułmiarkow pięć. Hreczki wysiano pułmiarkow sześć. Jęczmienia pułmiarek ieden y puł. Grochu pułmacek ieden, bobu pułmacek ieden, bru pułmacek ieden. Konopi pułmacek ieden.

Joachim Tutkiewicz O[rdo] S[ancti] B[asilii] M[agni]

Центральний державний історичний архів України у м. Львові. – Ф. 201 (“Греко-католицька митрополіча консисторія, м. Львів”). – Оп. 4. – Спр. 613 (“Протоколи візитацій та інвентарні описи василіянських монастирів Галичини, Волині, Холмищини, Підляшшя та Великої України (1730–1765 рр.)”). – Арк. 340–344. Рукопис. Старопольська мова із вкрапленнями латини. Тогочасна копія.

- 1 Стецик Ю. Візитаційний опис Летнянського василіянського монастиря (1763 р.) // Парадигма sacrum & profanum в літературі та культурі : Зб. наук. праць. Матеріали міжнарод. наук.-практ. семінару. – Дрогобич : Посвіт, 2012. – Вип. 6. – С. 230-240;
Його ж Візитаційні описи василіянських монастирів Дрогобицького краю (1763–1764 рр.) / Ю. Стецик // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – 2002. – Вип. 6. – С. 512-520;
Його ж. Василіянські монастирі Перемишльської єпархії (кінець XVII–XVIII ст.): монографія / Ю. Стецик. – 2-ге вид. – Жовква : Місіонер, 2015. – 388 с.
- 2 Коссак М., ЧСВВ. Монастирі Галичини (перевидання 1862 р.) // Лавра. – 1999. – Ч. 7. – С. 48;
Крип’якевич І. Середньовічні монастирі в Галичині (Спроба каталогу) / І. Крип’якевич // Там само. – Ч. 5. – С. 51;
Никорович Ю., ЧСВВ. Схематизм всего клира греко-католицкого єпархії перемьшльської на год 1877 // Там само. – Ч. 11. – С. 45.
- 3 Балик Б., ЧСВВ. Монастирі Перемиської єпархії за владництва Ін. Винницького / Б. Балик, ЧСВВ // Записки ЧСВВ. – Серія II. – Секція II. – Т. 3. – Рим : Вид-во отців-василіян, 1958. – С. 69-97;
Ваврик М., ЧСВВ. Нарис розвитку і стану Василіянського Чину XVII–XX ст. Географічно-статистична розвідка // Там само. – Секція I. – Т. 10. – 1979. – 180 с.;Патрило І., ЧСВВ. Нарис розвитку Василіян 1743–1889 рр. // Там само. – Т. 48. – 1992. – С. 160-210.
- 4 Седлецький Йосафат – світське ім’я Йосиф-Костянтин (1716–1775), склав довічні обіти в Почаєвському монастирі й 1747 р. висвячений у

еромонахи. У червні 1748 р. як ігумен Білостоцького монастиря обраний консультором Провінційної управи, виконував обов'язки секретаря провінції. У 1753 р. луцький єпископ Сильвестр Рудницький призначив о. Йосафата архимандритом Овруцької архимандрії [Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника (далі – ЛННБ). Відділ рукописів. – Ф. 3. – Спр. МВ-435. – Арк. 454].

- ⁵ Туткевич Йоахим – світське ім'я Яків (1720–1790), склав довічні обіти в Добромильському монастирі й отримав дияконівські свячення, потім став місіонером Люблінського монастиря, у якому 1752 р. був висвячений на єрея. Впродовж семи років – сповідник у Замостському, а згодом у Загорівському монастирі. 1756 року відправлений на філософські студії до Лаврова, пізніше – на теологічні студії в Добромильську обитель. Перебував у Лішнянському та Сокілецькому монастирях. Вікарій Деревачького й Чернильського монастирів, ігумен обителі в Ясениці та ін. З 1780 р. – парох церков Замостя, Волосвині. Помер у Крехові, похований у каплиці Св. Апостолів під горою [ЛННБ. Відділ рукописів. – Ф. 3. – Спр. МВ-435. – Арк. 594].
- ⁶ Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie. – Zespół Ławra Roszajowska. – Sygn. 2. Skrutenia («Визита разных монастырей за 1745, 1746, 1747, 1748, 1749 и 1750 годы» [Рукопис XVIII ст. Тогочасна копія]).
- ⁷ Центральний державний історичний архів України у м. Львові. – Ф. 159. – Оп. 9. – Спр. 3595. – Арк. 8.
- ⁸ Там само. – Ф. 575. – Оп. 1. – Спр. 245. – Арк. 135-136.